

The effectiveness of Borba's moral intelligence training on academic cheating and civic-educational behaviors of adolescent girls

Elaheh Zarinkhah¹, Ilnaz Sajjadian², MohammadAli Nadi³

1. Ph.D Candidate in Educational Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. E-mail: elahehzarinkhah.61@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Clinical Psychology, Community Health Research Center, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. E-mail: i.sajjadian@iau.ac.ir

3. Professor, Department of Educational Sciences, Community Health Research Center, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. E-mail: nadi1297@iau.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:
Received 18 September 2024
Received in revised form 17 October 2024
Accepted 30 November 2024
Published Online 23 October 2025

Keywords:
moral intelligence,
academic cheating,
civic-educational
behaviors,
adolescents

ABSTRACT

Background: Today, it is important and necessary to carry out intervention with the aim of increasing moral and civic-educational behaviors and reducing fraudulent academic behaviors.

Aims: The present study was conducted with the aim of investigating the effectiveness of Borba's moral intelligence training on academic cheating and civic-educational behaviors of adolescent girls.

Methods: The research method was a semi-experimental pre-test-post-test type with a control group and a follow-up period. The statistical population consisted of female students of the second year of non-government Rajai schools of Karaj in 2024, 30 people were selected by purposive sampling and placed in two experimental and control groups, 15 people in each group. The experimental group received Borba's moral intelligence training for 11 sessions (90 minutes each session) and the control group did not receive any intervention. Farnese et al.'s academic cheating questionnaires (2011) and GolParvar's civic-educational behaviors (2019) were the tools of this research. Data were analyzed by repeated measures analysis of variance and Bonferroni's post hoc test in SPSS-26.

Results: The findings showed that the moral intelligence training of Borba was effective on academic cheating ($F= 31.01$) and civic-educational behaviors ($F= 11.86$) of adolescent girls ($P< 0.05$). The effectiveness of Borba's moral intelligence training on academic cheating and civic-educational behaviors of teenage girls continued in the follow-up period.

Conclusion: According to the findings of the research, it is suggested to use education based on moral intelligence by school counselors in order to reduce deceptive behaviors and improve and expand ethical behaviors in schools.

Citation: Zarinkhah, E., Sajjadian, I., & Nadi, M.A., (2025). The effectiveness of Borba's moral intelligence training on academic cheating and civic-educational behaviors of adolescent girls. *Journal of Psychological Science*, 24(152), 171-185. [10.52547/JPS.24.152.171](https://doi.org/10.52547/JPS.24.152.171)

Journal of Psychological Science, Vol. 24, No. 152, 2025

© The Author(s). DOI: [10.52547/JPS.24.152.171](https://doi.org/10.52547/JPS.24.152.171)

✉ **Corresponding Author:** Ilnaz Sajjadian, Associate Professor, Department of Clinical Psychology, Community Health Research Center, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
E-mail: i.sajjadian@iau.ac.ir, Tel: (+98) 9132107905

Extended Abstract

Introduction

Civil behaviors are a set of behaviors in which a person performs behaviors beyond their official roles, thereby providing a platform for the improvement of the social environment (Guilmette et al., 2019). Civic behaviors when studied in students should be mentioned and examined under the specific title of academic civic behaviors (Sebzian & Gravand, 2023). Considering that students are the infrastructure of organizations and society in the near future, the moral and behavioral development of students is as important as their scientific progress (Sebzian et al., 2023). Civic-educational behaviors refer to behaviors that have a voluntary and voluntary nature and an informal aspect and are implemented through human social interaction along with altruistic motives, helping, participation beyond official roles, and participation in the implementation of educational laws and regulations (Sabzian & Gravand, 2022). Unfortunately, in educational environments, we sometimes see behaviors caused by not paying attention to ethics and moral values, which are explained as deceptive behaviors (Krou et al., 2021). Academic cheating through behaviors such as copying phrases and sentences from sources without citing them, adding to the bibliography or insisting on the inclusion of sources that were not used to conduct the research, plagiarism from public sources, receiving questions or answers from another person who have already has participated in the exam, cooperation with peers in doing an assignment without the teacher's permission, transcribing from others in the exam session and having unauthorized resources in the exam session occurs (Khodaei et al., 2022). In terms of its nature, academic cheating is a set based on trickery and deception to achieve goals and results that a person does not deserve (Abdollahi & Mirzaei, 2022). According to Smith et al. (2013), cheating, along with other unethical behaviors, is often caused by the uncertainty of achieving the desired result.

According to the conducted studies, the incidence of civil-educational, moral and immoral and deceptive behaviors can be affected by intelligence (Nasiri &

Heydari, 2019). This effect can be found in a branch of intelligence called moral intelligence. Moral intelligence can be taught in different ways (Mahrovian Khoshbejari and Pour Agharodbardeh, 2024). Moral intelligence refers to the human mental capacity to determine how to relate universal human principles to one's values, goals, and actions (Viskarami et al., 2022). Moral intelligence was first introduced into psychology by Borba and it has four principles of honesty, responsibility, forgiveness and compassion (Taghavi et al., 2021). In other words, moral intelligence includes the meta-cognitive or meta-practical range that enables the reaction of cognitions, attitudes and moral activities within the framework of individual value systems; In fact, moral intelligence is a vital intelligence for all humans (it is considered a turning point for all intelligences), because moral intelligence guides other forms of intelligence to perform valuable tasks (Bahlouli & Mahmoud Fakhe, 2022).

The importance of performing madahlah with the aim of improving academic ethics and reducing academic cheating in schools, on the one hand, and the existence of a research gap on the other hand, led to the present study being conducted in order to determine the effectiveness of Borba's moral intelligence training on academic cheating and civil-educational behaviors of teenage girls. The main question of the current research was whether the moral intelligence training of Borba has the necessary effectiveness on academic cheating and civic-educational behaviors of teenage girls.

Method

The research method was a semi-experimental pre-test-post-test type with a control group and a follow-up period. The statistical population consisted of female students of the second year of non-government schools in Rajai city of Karaj in 1403, 30 people were selected by purposive sampling and placed in two experimental and control groups, 15 people in each group. The criteria for entering the research included studying in the second year of high school in Karaj city, not suffering from an acute psychological disease (referring to the health record) and not participating in other psychological and pharmacological interventions. The criterion for

exiting the research was absence of more than two sessions in therapy sessions and obtaining a score of less than 40 from Golparvar's academic ethics questionnaire. The method of conducting the research was as follows: after obtaining the approval letter from Karaj Education Protection, the students of the sample group were invited to participate in the research and were taught the moral intelligence of Borba, and the sample group did not receive training. After the implementation of the pre-test, the training package, the implementation of the post-test and finally the follow-up period, in order to analyze the data from descriptive statistics (mean, percentage, frequency and standard deviation) and inferential statistics (variance analysis of repeated measures and Bonferroni's post hoc test) were analyzed. The experimental group received Borba's moral intelligence training for 11 sessions (90 minutes each session) and the control group did not receive any intervention. Farnese et al.'s academic cheating questionnaires (2011) and GolParvar's civic-educational behaviors (2019) were the tools of this research. Data were analyzed by repeated measures

analysis of variance and Bonferroni's post hoc test in SPSS-26.

Results

Shapiro-Wilks test was used to check the normality of the data. The results of the implementation of this assumption about the scores of the research variables showed that the null hypothesis based on the normality of the distribution of the scores in the research variables in all three stages of the pre-test, post-test and follow-up in both groups remains (all significance levels are greater is from 0.05). Levine's test was used to check the assumption of equality of variances. The results have shown that in the variable of academic cheating in the pre-test stage (sig=0.194, F=1.77), post-test (sig=0.261, F=1.32) and follow-up (sig=0.367, 840 F=0/), in civic-educational behaviors in pre-test (sig=0.645, F=0.217), post-test (sig=0.309, F=1.07) and follow-up (sig=0.485, F=0.5) has been obtained that the sum of the results shows that the presumption of equality of variances in both variables in all three steps has been confirmed.

Table 1. Results of the follow-up test to compare the two groups, separated by research variables in three stages

Variable	Stage	Mean Difference	Significance	Effect Size
Academic Deception	Pre-test	2.26	0.237	0.05
	Post-test	-6.53	0.001	0.385
	Follow-up	-3.8	0.03	0.152
Civic-Academic Behavior	Pre-test	-0.933	0.822	0.002
	Post-test	24.8	0.001	0.606

The results of the table 1, showed that the difference between the two experimental and control groups in both research variables in the pre-test stages is not significant ($P < 0.05$), but the difference in the post-test stages and also the follow-up in both variables of academic cheating and civil behaviors- A significant difference between the control group and the experimental group or Borba's moral intelligence has been obtained ($p < 0.05$), which shows that the effect of Borba's moral intelligence on improving academic cheating and civic-academic behaviors in the post-test is 5, respectively. 38.6 and 60.6 percent have been obtained. Also, the effect of Borba's moral intelligence on the variables of academic cheating and civic-academic behaviors in the follow-up phase was 15.2% and 31.2%, respectively.

Conclusion

The present study was conducted with the aim of investigating the effectiveness of Borba's moral intelligence training on academic cheating and civic-educational behaviors of adolescent girls. In response to the main question of the research, it should be said that, overall, the results showed that Borba's moral intelligence training had the necessary effectiveness on academic cheating and academic civic behaviors of adolescent female students, and this effectiveness continued in the follow-up period. In the following, each of the mentioned findings will be discussed in detail. The results of the study are consistent with the findings of Alhadabi et al. (2019), Al-masri et al. (2020), Shahbaziyanikhonig et al. (2018), and Reinhardt et al. (2023). The first finding of the research showed that Borba's moral intelligence

training has been effective on students' civic-educational behaviors; This means that teaching moral intelligence has improved civic-educational and moral behavior in students. The second finding of the research indicates that Borba's moral intelligence training has been effective on students' academic cheating; This means that teaching moral intelligence has reduced academic cheating in teenage female students. The current research, like any other research, was accompanied by limitations, the most important of which are the use of self-reporting tools, namely questionnaires, not considering the gender of boys, and not comparing the status of two groups. Therefore, it is suggested that qualitative methods, especially semi-structured interviews, should be used in future researches in order to deepen the data and better examine the dimensions of cheating and academic civic behaviors and the effect of ethics and moral intelligence on them. It is also suggested that in future researches, the society and the gender of boys should be tested and a comparison should be made between the two genders. In addition, since the research community was related to Karaj city, the generalizations should be done with caution. It is also suggested to use education based on intelligence, especially moral intelligence, by school counselors and psychologists in order to reduce deceptive behaviors and improve and expand ethical behaviors in schools.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is taken from the doctoral dissertation of the first author in the field of Educational Psychology in the Faculty of Psychology, Islamic Azad University of Khoorasgan. In order to maintain the observance of ethical principles in this study, an attempt was made to collect information after obtaining the consent of the participants. Participants were also reassured about the confidentiality of the protection of personal information and the presentation of results without mentioning the names and details of the identity of individuals.

Funding: This study was conducted as a PhD thesis with no financial support.

Authors' contribution: The first author was the senior author, the second were the supervisors and the third was the advisors.

Conflict of interest: the authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: I would like to appreciate the supervisor, the advisors, the students in the study.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

اثربخشی آموزش هوش اخلاقی بوربا بر فریب کاری تحصیلی و رفتارهای مدنی-تحصیلی دختران نوجوان

الهه زرین خواه^۱، ایلناز سجادیان^۲، محمدعلی نادی^۳

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۲. دانشیار، گروه روانشناسی بالینی، مرکز تحقیقات سلامت جامعه، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۳. استاد، گروه علوم تربیتی، مرکز تحقیقات سلامت جامعه، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۲۸

بازنگری: ۱۴۰۳/۰۷/۲۶

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۳۰

انتشار برخط: ۱۴۰۴/۰۸/۰۱

کلیدواژه‌ها:

هوش اخلاقی،

فریب کاری تحصیلی،

رفتارهای مدنی-تحصیلی،

نوجوانان

زمینه: امروزه انجام مداخله باهدف افزایش رفتارهای اخلاقی و مدنی-تحصیلی و کاهش رفتارهای فریبکارانه تحصیلی مهم و ضروری است. **هدف:** پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی آموزش هوش اخلاقی بوربا بر فریب کاری تحصیلی و رفتارهای مدنی-تحصیلی دختران نوجوان انجام شد.

روش: روش پژوهش، نیمه آزمایشی از نوع پیش آزمون-پس آزمون با گروه کنترل و دوره پیگیری بود. جامعه آماری شامل دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه مدارس غیردولتی رجایی شهر کرج در سال ۱۴۰۳ بود که به روش نمونه گیری هدفمند، ۳۰ نفر انتخاب و در دو گروه آزمایش و کنترل، هر گروه ۱۵ نفر جایدهی شدند. گروه آزمایش به مدت ۱۱ جلسه (هر جلسه ۹۰ دقیقه) تحت آموزش هوش اخلاقی بوربا قرار گرفتند و گروه کنترل مداخله ای دریافت نکردند. پرسشنامه های فریب کاری تحصیلی فارنسه و همکاران (۲۰۱۱) و رفتارهای مدنی-تحصیلی گل پرور (۱۳۸۹) ابزار پژوهش حاضر بودند. داده ها به وسیله تحلیل واریانس اندازه های تکراری و آزمون تعقیبی بونفرونی در نرم افزار SPSS-26 تحلیل شدند.

یافته ها: یافته ها نشان داد آموزش هوش اخلاقی بوربا بر فریب کاری تحصیلی ($F=31/01$) و رفتارهای مدنی-تحصیلی ($F=11/86$) دختران نوجوان اثربخش بود ($P<0/05$). اثربخشی آموزش هوش اخلاقی بوربا بر فریب کاری تحصیلی و رفتارهای مدنی-تحصیلی دختران نوجوان در دوره پیگیری نیز تداوم داشت.

نتیجه گیری: طبق یافته های پژوهش، پیشنهاد می شود در راستای کاهش رفتارهای فریبکارانه و بهبود و گسترش رفتارهای اخلاقی در مدارس، از آموزش های مبتنی بر هوش اخلاقی توسط مشاوران مدارس استفاده گردد.

استناد: زرین خواه، الهه؛ سجادیان، ایلناز؛ نادی، محمدعلی (۱۴۰۴). اثربخشی آموزش هوش اخلاقی بوربا بر فریب کاری تحصیلی و رفتارهای مدنی-تحصیلی دختران نوجوان. مجله

علوم روانشناختی، دوره ۲۴، شماره ۱۵۲، ۱۷۱-۱۸۵.

DOI: [10.52547/JPS.24.152.171](https://doi.org/10.52547/JPS.24.152.171) ۱۴۰۴، شماره ۱۵۲، دوره ۲۴.

© نویسندگان.

✉ نویسنده مسئول: ایلناز سجادیان، دانشیار، گروه روانشناسی بالینی، مرکز تحقیقات سلامت جامعه، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

رایانامه: i.sajjadian@iau.ac.ir؛ تلفن: ۰۹۱۳۲۱۰۷۹۰۵

مقدمه

رفتارهای مدنی، مجموعه رفتارهایی هستند که طی آن فرد اقدام به انجام رفتارهایی فراتر از نقش های رسمی خود کرده، از این طریق بستر را برای مطلوب شدن فضای اجتماعی فراهم می کند (گیلمیت و همکاران، ۲۰۱۹). رفتارهای مدنی آنگاه که در دانش آموزان مطالعه می شود لازم است تحت عنوان اختصاصی رفتارهای مدنی تحصیلی^۱ اشاره و بررسی شود (سبزیان و گراوند، ۱۴۰۲). با توجه به اینکه دانش آموزان زیرساخت سازمان ها و جامعه در آینده نزدیک هستند، رشد اخلاقی و رفتاری دانش آموزان به اندازه پیشرفت علمی آنها دارای اهمیت است (سبزیان و همکاران، ۱۴۰۲). رفتارهای مدنی-تحصیلی به رفتارهایی اطلاق می شود که ماهیت ارادی و اختیاری، و جنبه غیررسمی دارند و به واسطه تعامل جویی اجتماعی انسان همراه با انگیزه های نوع دوستی، یاری رسانی، مشارکت فراتر از نقش های رسمی، و مشارکت در اجرای قوانین و مقررات آموزشی اجرا می شوند (سبزیان و گراوند، ۱۴۰۱). به عبارت دیگر رفتارهای مدنی تحصیلی شامل ابعاد گوناگونی نظیر پایبندی به قوانین حاکم بر محیط تحصیل مدرسه، رأی دادن و داوطلب شدن، تعامل اجتماعی و همچنین تلاش برای حل مشکلات جامعه و تلاش برای ایجاد روابط صمیمانه است که تأثیر بسزایی بر عملکرد فردی و اجتماعی دانش آموزان و دانشجویان دارد (افرازنده و همکاران، ۱۴۰۱). بروز رفتارهای مدنی-تحصیلی، باعث می شوند که فراگیران در محیط آموزشی با یکدیگر دوست شوند و با کمک هم باعث بهبود موفقیت و پیشرفت تحصیلی یکدیگر شوند (فیضی و زینلی، ۲۰۱۹). مرور پیشینه پژوهش نشان می دهد رفتارهای مدنی تحصیلی با خوش بینی تحصیلی (نصیری و حیدری، ۱۳۹۹)، افزایش مشارکت تحصیلی (آزادی ده بیدی و خرمائی، ۱۴۰۱) و رشد اخلاق تحصیلی (سبزیان و گراوند، ۱۴۰۱) رابطه مثبت دارد. در مقابل در محیط های آموزشی گاه شاهد رفتارهای ناشی از عدم توجه به اخلاق و ارزش های اخلاقی هستیم که با عنوان رفتارهای فریبکارانه تبیین می شوند (کرو و همکاران، ۲۰۲۱).

فریب کاری تحصیلی^۲ از طریق رفتارهایی مانند کپی کردن از عبارات و جملات منابع بدون استناد به آنها، افزودن به کتاب شناسی یا اصرار بر شمول منابعی که برای انجام پژوهش از آنها استفاده نشده است، سرقت

ادبی از منابع عمومی، دریافت سؤال ها یا پاسخ ها از فرد دیگری که قبلاً در امتحان شرکت کرده است، همکاری با همسالان در انجام یک تکلیف بدون اجازه معلم استاد، رونویسی کردن از روی دیگران در جلسه امتحان و در اختیار داشتن منابع غیرمجاز در جلسه امتحان، به وجود می آید (خدایی و همکاران، ۱۴۰۱). فریب کاری تحصیلی به لحاظ ماهیت، مجموعه مبتنی بر نیرنگ و فریب برای دستیابی به اهداف و نتایجی است که فرد شایستگی آن را ندارد (عبداللهی و میرزایی، ۱۴۰۱). به باور اسمیت و همکاران (۲۰۱۳)، فریبکاری در کنار دیگر رفتارهای غیراخلاقی اغلب در اثر عدم اطمینان از حصول نتیجه مطلوب ایجاد می شود. همچنین فندلر و همکاران (۲۰۱۶)، فریبکاری تحصیلی را نوعی فساد معرفی کرده اند که به صداقت دانشجویان آسیب جدی وارد می کند. صاحب نظران این حوزه، فریبکاری تحصیلی، به طور کلی دانشجویان متقلب را به دودسته تقسیم کرده اند: متقلب مکرر، که قبلاً برنامه تقلب را داشته و همراه آن وارد کلاس می شوند، و متقلب وابسته به موقعیت، که قبلاً برنامه تقلب را داشته و در طول امتحان با توجه به رفتار اساتید و دانشجویان دیگر تقلب می کند (مالکپور لپری، ۱۴۰۰). در پژوهش های انجام گرفته رابطه میان فریبکاری تحصیلی و کاهش اخلاق تحصیلی (غفاری و همکاران، ۱۴۰۲)، افزایش تقلب تحصیلی (اصلاحی و همکاران، ۱۴۰۲) و مورد تأیید قرار گرفته است. طبق بررسی های انجام شده، بروز رفتارهای مدنی-تحصیلی، اخلاقی و غیراخلاقی و فریبکارانه، می تواند متأثر از هوش^۳ باشد (نصیری و حیدری، ۱۳۹۹). این تأثیر را می توان در شاخه ای از هوش به نام هوش اخلاقی^۴ جست و جو کرد. هوش اخلاقی را به روش های مختلفی می توان آموزش داد (ماهرویان خشکبجاری و پورآقارودبرده، ۱۴۰۳). هوش اخلاقی نشان دهنده ظرفیت ذهنی انسان است برای تعیین اینکه چگونه اصول جهان شمول انسانی را به ارزش ها، اهداف و اقدامات خود مرتبط کند (ویسکرمی و همکاران، ۱۴۰۱). هوش اخلاقی نخستین بار توسط بوربا وارد روانشناسی شد و دارای چهار اصل درستکاری، مسئولیت پذیری، بخشش و دلسوزی می باشد (تقوی و همکاران، ۱۴۰۱). به بیانی دیگر، هوش اخلاقی شامل گستره فراشناختی یا فراعملی است که واکنش شناخت ها، نگرش ها و فعالیت های اخلاقی را در چارچوب سیستم های ارزشی فردی امکان پذیر

³. Intelligence

⁴. Moral Intelligence

¹. educational citizenship behaviours

². academic cheating

می سازد؛ درواقع هوش اخلاقی، هوش حیاتی برای همه انسان ها است (نقطه عطفی برای تمام هوش ها محسوب می شود)، به دلیل اینکه هوش اخلاقی اشکال دیگر هوش را به انجام کارهای ارزشمند هدایت می کند (بهلولی و محمود فخره، ۱۴۰۰). مجموعاً باید گفت هرقدر هوش اخلاقی در دانش آموزان بالاتر باشد، آن ها علاوه بر تلاش برات کسب خواسته های خود به روش درست با دشواری کمتری با همکلاسی ها و معلم رابطه برقرار می کنند و این توانمندی سبب می شود راحت تر مشکلات درسی خود را از دوستانشان بپرسند و در ارتباط با معلم ها راحت تر باشند و هنگام نیازمندی، یاریگران بیشتری در اطراف خود داشته باشند (قدم پور و همکاران، ۱۳۹۹). در پژوهش های انجام گرفته، اثربخشی آموزش هوش اخلاقی بر سازگاری تحصیلی، اجتماعی و هیجانی دانش آموزان (قدم پور و همکاران، ۱۳۹۹)، رفتار نوع دوستی و پرخاشگری کودکان زیر ۷ سال (تقوی و همکاران، ۱۴۰۱)، اخلاق تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان دختر پایه دهم (حیات بخش و همکاران، ۱۳۹۹) و بهزیستی روانشناختی دانش آموزان دختر (بهلولی و همکاران، ۱۴۰۰) مورد تأیید قرار گرفته است.

بر اساس منابع و مطالعات علمی انجام شده پیرامون این موضوع، می توان اذعان نمود که کمتر از نیمی از فراگیران آموزشی حتی در پایین سطوح مراکز آموزشی به این بی صداقتی تحصیلی مبتلا هستند و این آمار با ورود به مقاطع تحصیلی بالاتر افزایش بیشتری پیدا می کند (آمپونی و همکاران، ۲۰۲۰)؛ بر همین اساس و نظر به جلوگیری از بروز رفتارهای غیراخلاقی و فریبکارانه دانش آموزان، انجام مداخله باهدف کاهش این رفتارها ضروری و مهم به نظر می رسد. اهمیت این موضوع از یک سو وجود خلأ پژوهشی از سویی دیگر سبب شد تا پژوهش حاضر به منظور تعیین اثربخشی آموزش هوش اخلاقی بوربا بر فریب کاری تحصیلی و رفتارهای مدنی-تحصیلی دختران نوجوان انجام گرفت. پرسش اصلی پژوهش حاضر این بود که آیا آموزش هوش اخلاقی بوربا بر فریب کاری تحصیلی و رفتارهای مدنی-تحصیلی دختران نوجوان اثربخشی لازم را دارد است؟

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت کنندگان: روش پژوهش، نیمه آزمایشی از نوع پیش آزمون-پس آزمون با گروه کنترل و دوره پیگیری بود. جامعه

آماري شامل دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه مدارس غیردولتی رجایی شهر کرج در سال ۱۴۰۳ بود که به روش نمونه گیری هدفمند، ۳۰ نفر انتخاب و در دو گروه آزمایش و کنترل، هر گروه ۱۵ نفر جایدهی شدند. ملاک های ورود به پژوهش شامل تحصیل در دوره دوم متوسطه شهر کرج، عدم ابتلا به بیماری روانشناختی حاد (با مراجعه به پرونده سلامت) و عدم شرکت در مداخلات روانشناختی و دارویی دیگر بود. ملاک خروج از پژوهش نیز غیبت بیش از دو جلسه در جلسات درمانی و کسب نمره کمتر از ۴۰ از پرسشنامه اخلاق تحصیلی گل پرور بود. روش اجرای پژوهش نیز بدین صورت بود که از اخذ نامه موافقت حراست آموزش و پرورش شهرستان کرج، دانش آموزان گروه نمونه جهت شرکت در پژوهش دعوت شده و مورد آموزش هوش اخلاقی بوربا قرار گرفتند و گروه نمونه آموزشی دریافت نکردند. پس از اجرای پیش آزمون، آموزش بسته آموزشی، اجرای پس آزمون و نهایتاً دوره پیگیری، جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی (میانگین، درصد، فراوانی و انحراف معیار) و آمار استنباطی (تحلیل واریانس اندازه های تکراری و آزمون تعقیبی بونفرونی) در محیط نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ استفاده شد و داده های پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

ب) ابزار

در پژوهش حاضر ابزار مورد استفاده پرسشنامه های استاندارد رفتارهای مدنی-تحصیلی گل پرور (ECBQ^۱) (۱۳۸۹)، فریبکاری تحصیلی فارنسه و همکاران (ACQ^۲) (۲۰۱۱) و بسته آموزشی هوش اخلاقی بوربا ترجمه حیات بخش و همکاران (۱۳۹۹) بود. در ادامه هر یک از این ابزار معرفی می شوند.

پرسشنامه رفتارهای مدنی-تحصیلی (ECBQ): این پرسشنامه توسط گل پرور (۱۳۸۹) تهیه شده است و دارای ۲۱ سؤال و ۳ مؤلفه (یاری رسانی و مشارکت اجتماعی، روابط صمیمانه و پابندی) با یک مقیاس لیکرت هفت درجه ای (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) است که به سنجش رفتار مدنی تحصیلی می پردازد. این پرسشنامه بر مبنای پیشینه پژوهش های مرتبط با رفتار مدنی سازمانی در محیط های کاری (نظیر آرگان، ۱۹۸۸؛ نیهوف و مورمن، ۱۹۹۳) ساخت و اعتبار یابی شده است و محتوای زیر مقیاس های

^۱. Educational Civic Behavior Questionnaire

^۲. Academic Cheating Questionnaire

و عباس زاده (۱۳۹۸) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش شکری و عباس زاده (۱۳۹۸) برای این پرسشنامه بالای ۰/۷ یعنی ۰/۸۲ برآورد شد. در پژوهش حاضر نیز جهت تعیین پایایی این ابزار، آلفای کرونباخ این پرسشنامه مقدار ۰/۸۹۲ برآورد گردید که پایایی مطلوبی است.

بسته آموزشی هوش اخلاقی بوربا: بسته آموزش هوش اخلاقی بوربا که در مطالعه‌ای تحت عنوان اثربخشی آموزش هوش اخلاقی بر اخلاق تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان دختر پایه دهم مدارس دولتی توسط حیات بخش و همکاران (۱۳۹۹) مورد استفاده و اعتبار یابی قرار گرفته است به شرح زیر است. لازم به ذکر است این بسته در طی ۱۱ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای (هر هفته دو جلسه) بر روی گروه آزمایش، مورد اجرا قرار گرفت.

آن رفتارهای فرانقشی که جزء وظایف و رفتارهای الزامی دانشجویان محسوب نمی‌شود را شامل می‌شود. در پژوهش گل پرور (۱۳۸۹) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده و آلفای کرونباخ سه زیرمقیاس پابندی، یاری‌رسانی و مشارکت اجتماعی و روابط صمیمانه به ترتیب ۰/۶۹، ۰/۶۳ و ۰/۶۸ به دست آمد. در پژوهش سبزیان و گراوند (۱۴۰۲) ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه مقدار ۰/۸۰ به دست آمد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه مقدار ۰/۸۷۹ برآورد گردید که پایایی مطلوب آن را تأیید کرد.

پرسشنامه فریبکاری تحصیلی (ACQ): این پرسشنامه توسط فارنسه و همکاران (۲۰۱۱) تهیه شده است و دارای ۸ سؤال و ۲ مؤلفه (سرقت ادبی و کمک غیرمجاز) با یک مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (از هرگز = ۰ تا در همه مواقع = ۵) به سنجش فریب کاری تحصیلی می‌پردازد. پایایی پرسشنامه در پژوهش فارنسه و همکاران (۲۰۱۱) برای مؤلفه سرقت ادبی برابر ۰/۶۹ و برای مؤلفه کمک غیرمجاز ۰/۷۷ گزارش شده است. در پژوهش شکری

جدول ۱. مراحل جلسات آموزش هوش اخلاقی بر اساس نظریه بوربا (حیات بخش و همکاران، ۱۳۹۹)

جلسات	محتوا
جلسه اول	معارفه و بیان قوانین جلسات
جلسه دوم	آموزش احترام: ضرورت احترام به والدین و بزرگترها، توصیف جملات و کلمات احترام آمیز و...
جلسه سوم	آموزش مهربانی: پیامدهای مثبت رفتارهای مهربانانه و پیامدهای منفی رفتارهای غیرمهربانانه، بررسی افکاری که منجر به نامهربانی با همکلاسی می‌شوند.
جلسه چهارم	آموزش همدلی: آشنایی با تعریف همدلی، اهمیت و ضرورت همدلی و تأثیر آن بر روابط بین فردی، بیان مصادیق همدلی در رابطه، ارزیابی و تغییر شیوه های حاکی از عدم همدلی و...
جلسه پنجم	آموزش مسئولیت پذیری: ارائه تعریف، اهمیت و ضرورت فضیلت مسئولیت پذیری و تأثیر آن بر روابط بین فردی، آشنایی با مصادیق مسئولیت پذیری در زندگی، آشنایی با پیامدهای قضاوت های غیر وجدانی.
جلسه ششم	آموزش خویششن داری: آشنایی با تعریف، اهمیت و ضرورت خویششن داری و تأثیر آن بر روابط، آشنایی با مصادیق خویششن داری در زندگی، توضیح و شناسایی رفتارهای خویششن مدارانه و...
جلسه هفتم	آموزش انصاف: آشنایی با تعریف، اهمیت و ضرورت فضیلت انصاف در زندگی و تأثیرات آن، معرفی مصادیق انصاف در زندگی و روش های ایجاد و تقویت آن.
جلسه هشتم	آموزش بردباری: آشنایی با تعریف، اهمیت و ضرورت و تأثیرات فضیلت بردباری در روابط، بیان مصادیق بردباری.
جلسه نهم	آموزش صداقت: تعریف درستکاری و اهمیت آن در رفتارهای فرد، بیان مصادیق راستگویی و دروغگویی، پرهیز از دروغگویی و پیامدهای منفی آن و...
جلسه دهم	آموزش بخشش: تعریف مصادیق بخشش، بررسی پیامدهای مثبت آن، بررسی نقش بخشش در جلوگیری از تشدید مشکلات، و بخشش در هنگام موقعیت برتر و احساس برتری هنگام بخشش.
جلسه یازدهم	خلاصه و نتیجه گیری

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۲. شاخص های توصیفی متغیرهای پژوهش به تفکیک دو گروه و سه مرحله پژوهش

متغیر	گروه	پیش آزمون		پس آزمون		پیگیری
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	
فریب کاری تحصیلی	آزمایش	۲۰/۳۳	۵/۸۹	۱۲/۱۳	۳/۶۲	۴/۱۷
	کنترل	۱۸/۰۷	۴/۲۳	۱۸/۶۷	۴/۸۳	۵/۰۶
رفتارهای مدنی - تحصیلی	آزمایش	۸۹/۵۳	۹/۹۷	۱۱۶/۰۷	۷/۷۵	۹/۷۸
	کنترل	۹۰/۴۷	۱۲/۴۱	۹۱/۲۷	۱۲/۴۱	۱۲/۴۹

همان گونه که در جدول ۱ مشاهده می شود، میانگین نمرات متغیرهای پژوهش در گروه مداخله (هوش اخلاقی بوربا) نسبت به گروه کنترل تغییر بیشتر در مراحل پس آزمون و پیگیری نسبت به پیش آزمون دارد. استفاده از آزمون های پارامتریک اندازه های تکراری مستلزم رعایت چند پیش فرض اولیه شامل نرمال بودن نمرات، برابری واریانس ها و برابری ماتریس کوواریانس است که در صورت نامساوی و کمتر از ۴۰ نفر بودن حجم گروه ها با رعایت پیش فرض ها و تأیید آن ها می توان از این آزمون ها استفاده کرد.

هدف از بررسی پیش فرض نرمال بودن آن است که نرمال بودن توزیع نمرات همسان با جامعه را مورد بررسی قرار دهد. این پیش فرض حاکی از آن است که تفاوت مشاهده شده بین توزیع نمرات گروه نمونه و توزیع نرمال در جامعه برابر با صفر است. بدین منظور از آزمون شاپیرو ویلکز استفاده گردید. نتایج حاصل از اجرای این پیش فرض در مورد نمرات متغیرهای پژوهش نشان داد، فرض صفر مبنی بر نرمال بودن توزیع نمرات در متغیرهای پژوهش در هر سه مرحله پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری در هر دو گروه باقی است (همه سطوح معنی داری بزرگ تر از ۰/۰۵ می باشد).

جهت بررسی پیش فرض برابری واریانس ها، از آزمون لوین استفاده شده است. نتایج نشان داده است در متغیر فریب کاری تحصیلی در مرحله پیش آزمون ($F=1/77$, $sig=0/194$)، پس آزمون ($F=1/32$, $sig=0/261$) و پیگیری ($F=0/840$, $sig=0/367$)، در رفتارهای مدنی - تحصیلی در پیش آزمون ($F=0/217$, $sig=0/645$)، پس آزمون ($F=0/309$, $sig=0/309$) و پیگیری ($F=0/5$, $sig=0/485$) به دست آمده است که مجموع نتایج نشان می دهد پیش فرض برابری واریانس ها در هر دو متغیر در هر سه مرحله تأیید شده است. نتایج از آزمون ماچلی نیز جهت بررسی یکنواختی کوواریانس ها در گروه ها برای متغیر فریب کاری تحصیلی

($sig=0/088$, $chi^2=4/85$, $Mauchly's W=0/835$) و متغیر رفتارهای مدنی - تحصیلی ($sig=0/055$, $chi^2=5/16$, $Mauchly's W=0/796$)، به دست آمد که بیانگر تأیید پیش فرض در متغیرهای پژوهش است. از این رو در تحلیل های درون آزمودنی در تحلیل واریانس اندازه گیری مکرر از تحلیل با فرض کرویت استفاده می شود.

نتایج مقایسه بین آزمودنی و درون آزمودنی در متغیرهای پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است.

براساس یافته های به دست آمده در جدول ۲، در تحلیل بین آزمودنی، میانگین نمرات متغیرهای فریب کاری تحصیلی ($F=31/01$, $p<0/001$) و رفتارهای مدنی - تحصیلی ($F=11/86$, $p<0/01$) در دو گروه آزمایش (هوش اخلاقی بوربا) و کنترل تفاوت معنی داری دارد. نتایج نشان داده است که ۵۲/۶ درصد از تفاوت های فردی در متغیر فریب کاری تحصیلی و ۲۹/۸ درصد در رفتارهای مدنی - تحصیلی به تفاوت بین دو گروه مربوط است. براساس نتایج در تحلیل های درون آزمودنی، اثر اصلی زمان در هر دو متغیر فریب کاری تحصیلی ($F=30/01$, $p<0/001$) و رفتارهای مدنی - تحصیلی ($F=60/45$, $p<0/001$) معنی دار است که نشان می دهد، بین میانگین نمرات هر دو متغیر در مراحل پژوهش به طور کلی تفاوت معنی داری وجود دارد. نتایج نشان داده است که تعامل اثر زمان و عضویت گروهی نیز در هر دو متغیر فریب کاری تحصیلی ($F=39/42$, $p<0/001$) و رفتارهای مدنی - تحصیلی ($F=52/2$, $p<0/001$) معنی دار است که نشان می دهد تغییرات مراحل پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری در هر یک از گروه ها معنی دار بوده است. میزان تفاوت مراحل در گروه ها در متغیر فریب کاری تحصیلی برابر با ۵۸/۵ درصد و در رفتارهای مدنی - تحصیلی برابر با ۶۵ درصد به دست آمده است.

جدول ۳. نتایج تحلیل اثرات بین آزمودنی و درون آزمودنی در متغیرهای پژوهش

متغیر	اثر	منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنی داری	اندازه اثر	توان آماری
فریب کاری تحصیلی	بین آزمودنی	گروه	۱۱۴/۸۱۷	۱	۱۱۴/۸۱۷	۳۱/۰۱	۰/۰۰۱	۰/۵۲۶	۱/۰۰۰
	درون آزمودنی	اثر زمان	۲۳۱/۶۲۲	۲	۱۱۵/۸۱	۳۰/۰۱	۰/۰۰۱	۰/۵۱۷	۱/۰۰۰
	درون آزمودنی	اثر زمان × گروه	۳۰۴/۲۸۹	۲	۱۵۲/۱۴۴	۳۹/۴۲۹	۰/۰۰۱	۰/۵۸۵	۱/۰۰۰
رفتارهای مدنی-تحصیلی	بین آزمودنی	گروه	۳۶۹۹/۲۱۱	۱	۳۶۹۹/۲۱۱	۱۱/۸۶	۰/۰۰۲	۰/۲۹۸	۰/۹۱۴
	درون آزمودنی	اثر زمان	۲۹۱۶/۸۶۷	۲	۱۴۵۸/۴۳	۶۰/۴۵	۰/۰۰۱	۰/۶۸۳	۱/۰۰۰
	درون آزمودنی	اثر زمان × گروه	۲۵۱۸/۸۲۲	۲	۱۲۵۹/۴۱	۵۲/۲	۰/۰۰۱	۰/۶۵۱	۱/۰۰۰

نتایج آزمون تعقیبی جهت مقایسه گروه آزمایش و کنترل در مراحل پژوهش در متغیرهای پژوهش در جدول ۳ ارائه شده است. نتایج در جدول ۳ نشان می‌دهد، تفاوت دو گروه آزمایش و کنترل در هر دو متغیر پژوهش در مراحل پیش آزمون معنی دار نیست ($P > 0/05$) اما تفاوت در مراحل پس آزمون و هم چنین پیگیری در هر دو متغیر فریب کاری تحصیلی و رفتارهای مدنی-تحصیلی بین گروه کنترل با گروه آزمایش یا هوش اخلاقی بوربا معنی داری به دست آمده است ($p < 0/05$) که نشان می‌دهد میزان تأثیر هوش اخلاقی بوربا بر بهبود فریب کاری تحصیلی و رفتارهای مدنی-تحصیلی در پس آزمون به ترتیب برابر با ۳۸/۵ و ۶۰/۶ درصد حاصل شده است. همچنین تأثیر هوش اخلاقی بوربا در متغیرهای فریب کاری تحصیلی و رفتارهای مدنی-تحصیلی در مرحله پیگیری به ترتیب برابر با ۱۵/۲ و ۳۱/۲ درصد به دست آمده است.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر باهدف بررسی اثربخشی آموزش هوش اخلاقی بوربا بر فریب کاری تحصیلی و رفتارهای مدنی-تحصیلی دختران نوجوان انجام گرفت. در پاسخ به پرسش اصلی پژوهش باید گفت، مجموعاً نتایج نشان داد آموزش هوش اخلاقی بوربا بر فریب کاری تحصیلی و رفتارهای مدنی تحصیلی دانش آموزان دختر نوجوان اثربخشی لازم را داشته است و این اثربخشی در دوره پیگیری نیز تداوم داشت. در ادامه هر یک از یافته‌های مذکور، به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

نخستین یافته پژوهش نشان داد، آموزش هوش اخلاقی بوربا بر رفتارهای مدنی-تحصیلی دانش آموزان مؤثر بوده است؛ بدین معنا که آموزش هوش اخلاقی سبب بهبود رفتارهای مدنی-تحصیلی و اخلاقی در دانش آموزان شده است. این یافته پژوهش با نتایج پژوهش‌های مشابه حیات‌بخش و همکاران (۱۳۹۹)، بهلولی و محموددفعه (۱۴۰۰)، الهادی و همکاران

(۲۰۱۹) و شهبازیانخونینگ و همکاران (۲۰۱۸) همسویی دارد. در تبیین این یافته پژوهش باید گفت که این بهبود در رفتارهای مدنی-تحصیلی، ناشی از افزایش آگاهی و درک دانش آموزان نسبت به مفاهیم اخلاقی اساسی همچون احترام، همدلی، مهربانی، بخشش، صداقت، خویشن داری، مسئولیت پذیری و انصاف است. این مفاهیم نه تنها به عنوان اصول اخلاقی فردی آموزش داده شدند، بلکه در زمینه‌های مختلف اجتماعی و تحصیلی نیز به کار گرفته شدند که منجر به تقویت رفتارهای مدنی-تحصیلی گردید. در پژوهش استاپو و روسو (۲۰۲۲) مشخص شد آموزش احترام به دانش آموزان کمک کرد تا اهمیت پایبندی به قوانین و مقررات مدرسه را درک کنند. دانش آموزانی که احترام به والدین، معلمان و همکلاسی‌ها را فراگرفتند، تمایل بیشتری به رعایت قوانین مدرسه و همکاری در ایجاد یک محیط آموزشی منظم و منصفانه داشتند. این امر به نوبه خود منجر به افزایش نظم و انضباط در محیط تحصیلی و کاهش رفتارهای ناپسند شد. در پژوهش المصری و همکاران (۲۰۲۰) نیز بیان شد آموزش همدلی به دانش آموزان کمک کرد تا درک بهتری از احساسات و نیازهای دیگران پیدا کنند. این درک باعث شد تا دانش آموزان در تعاملات اجتماعی خود با همکلاسی‌ها و معلمان، رفتارهای مدنی‌تری از خود نشان دهند. به عنوان مثال، همدلی باعث شد که دانش آموزان به جای ایجاد تنش و درگیری، به همکاری و کمک به دیگران برای حل مشکلات بپردازند. این نوع رفتارها نه تنها به بهبود روابط بین فردی منجر شد بلکه فرهنگ همکاری و مشارکت در مدرسه را نیز تقویت کرد. علاوه بر این، آموزش مسئولیت‌پذیری و خویشن داری نیز نقش مهمی در تقویت رفتارهای مدنی-تحصیلی داشتند. دانش آموزانی که مسئولیت‌پذیری را آموختند، بیشتر تمایل داشتند که در فعالیت‌های مدرسه مشارکت کنند، مانند رأی دادن در انتخابات مدرسه یا داوطلب شدن برای کمک به دیگران. خویشن داری نیز به دانش آموزان

کمک کرد تا در مواجهه با چالش‌ها و فشارهای تحصیلی، تصمیمات منطقی‌تری بگیرند و از واکنش‌های احساسی و بی‌ملاحظه خودداری کنند (المصری و همکاران، ۲۰۲۰). از سویی دیگر، پژوهش‌لی و همکاران (۲۰۲۰) نشان داد آموزش صداقت و بخشش نیز به تقویت روحیه اخلاقی و مدنی در محیط تحصیل کمک کرد. صداقت به دانش‌آموزان کمک کرد تا روابط صمیمانه‌تری با همکلاسی‌ها و معلمان خود برقرار کنند، چراکه صداقت اعتماد را بین افراد افزایش می‌دهد. از سوی دیگر، بخشش باعث شد که دانش‌آموزان در مواجهه با خطاها و اشتباهات دیگران، به جای واکنش‌های منفی، رویکردی متعادل‌تر و سازنده‌تر اتخاذ کنند که این امر نیز به بهبود روابط و افزایش همکاری در محیط مدرسه منجر شد.

دومین یافته پژوهش حاکی از آن است که آموزش هوش اخلاقی بوربا بر فریب کاری تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر بوده است؛ بدین معنا که آموزش هوش اخلاقی سبب کاهش فریب کاری تحصیلی در دانش‌آموزان نوجوان دختر شده است. این یافته پژوهش با نتایج پژوهش‌های رین هاردت و همکاران (۲۰۲۳)، بارائو و همکاران (۲۰۲۲)، محمود و علی (۲۰۲۳) و حیات بخش و همکاران (۱۳۹۹) نیز همسویی دارد. این یافته پژوهش مبین آن است که آموزش هوش اخلاقی می‌تواند به‌طور مؤثری فریب کاری تحصیلی را کاهش دهد. این کاهش به واسطه تقویت مفاهیم اخلاقی کلیدی مانند احترام، همدلی، مهربانی، بخشش، صداقت، خویشتن‌داری، مسئولیت‌پذیری و انصاف در دانش‌آموزان حاصل شده است. آموزش این ارزش‌ها، نه تنها باعث تغییر رفتارهای تحصیلی نادرست شد، بلکه به ایجاد یک فرهنگ تحصیلی سالم‌تر و اخلاق‌مداری کمک کرد. برای مثال، آموزش صداقت به دانش‌آموزان کمک کرد تا اهمیت راست‌گویی و درستکاری در فرآیند تحصیلی را بهتر درک کنند (صباغ، ۲۰۲۱). زمانی که دانش‌آموزان متوجه شدند که صداقت پایه و اساس موفقیت تحصیلی پایدار است، تمایل آن‌ها به انجام فعالیت‌های فریب‌کارانه مانند کپی‌برداری از منابع بدون استناد یا رونویسی از روی دیگران در جلسات امتحان کاهش یافت. در نتیجه، دانش‌آموزانی که صداقت را به عنوان یک ارزش کلیدی فراگرفتند، بیشتر تلاش کردند تا با تکیه بر توانایی‌های خود به موفقیت تحصیلی دست یابند (بارائو و همکاران، ۲۰۲۲). همچنین آموزش مسئولیت‌پذیری که یکی از مؤلفه‌های هوش اخلاقی است، نیز نقش مهمی در کاهش فریب کاری تحصیلی داشت. در پژوهش فلورس و همکاران

(۲۰۲۰) مشخص شد دانش‌آموزانی که مفهوم مسئولیت‌پذیری را درک کردند، احساس کردند که موفقیت یا شکست آن‌ها در تحصیل به عهده خودشان است و تلاش کردند تا با انجام دادن وظایف خود به‌طور صحیح و اخلاقی، به اهداف تحصیلی دست یابند. به عنوان مثال، این دانش‌آموزان به جای اتکا به کمک‌های غیرمجاز از دیگران یا دسترسی به منابع غیرمجاز در جلسه امتحان، سعی کردند با مطالعه و آمادگی کافی به سؤالات پاسخ دهند. همچنین آموزش خویشتن‌داری نیز به کاهش رفتارهای فریب‌کارانه در محیط تحصیلی کمک کرد. خویشتن‌داری به دانش‌آموزان آموخت که در برابر وسوسه‌های کوتاه‌مدت مانند استفاده از تقلب در امتحانات یا دریافت پاسخ‌ها از دیگران مقاومت کنند. به عنوان نمونه، دانش‌آموزانی که خویشتن‌داری را تمرین کردند، کمتر در شرایطی که تحت فشار بودند، به فریب کاری روی آوردند و به جای آن، بر یادگیری واقعی تمرکز کردند (کاساک و همکاران، ۲۰۱۸). در پژوهش رسولی و همکاران (۲۰۲۳) نیز مشخص شد آموزش احترام و انصاف که از مؤلفه‌های اصلی هوش اخلاقی بوربا بود نیز به نوبه خود تأثیرگذار بودند. احترام به قوانین مدرسه و اصول اخلاقی به دانش‌آموزان کمک کرد تا اهمیت رعایت حقوق دیگران و اصول علمی را درک کنند. این درک باعث شد که تمایل به انجام فعالیت‌هایی مانند سرقت ادبی یا همکاری بدون اجازه معلم در تکالیف کاهش یابد. همچنین، مفهوم انصاف باعث شد که دانش‌آموزان احساس کنند که رقابت در تحصیل باید بر پایه تلاش فردی و برابر باشد و فریب کاری را به عنوان روشی ناعادلانه برای رسیدن به موفقیت رد کنند. پژوهش حاضر نیز مانند هر پژوهش دیگری، با محدودیت‌هایی همراه بود که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به استفاده از ابزار خودگزارش‌دهی یعنی پرسشنامه، در نظر نگرفتن جنسیت پسران و عدم مقایسه وضعیت دو گروه و اشاره کرد. لذا پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، جهت تعمیق داده‌ها و بررسی بهتر ابعاد فریب کاری و رفتارهای مدنی تحصیلی و تأثیر اخلاق و هوش اخلاقی بر آن‌ها از روش‌های کیفی به خصوص مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده گردد. همچنین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده جامعه و جنسیت پسران نیز مورد آزمایش قرار گیرند و مقایسه‌ای، میان دو جنسیت نیز صورت گیرد. علاوه بر این، از آنجایی که جامعه پژوهش مربوط به شهرستان کرج بود، در تعمیم یافته‌ها باید با احتیاط عمل نمود. همچنین پیشنهاد می‌شود در راستای کاهش رفتارهای فریب‌کارانه و بهبود و گسترش

رفتارهای اخلاقی در مدارس، از آموزش های مبتنی بر هوش به ویژه هوش اخلاقی توسط مشاوران و روانشناسان مدارس استفاده گردد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته روانشناسی تربیتی در دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان است. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی می باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکتری نویسنده اول و به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می دارند که در نتایج این پژوهش هیچ گونه تضاد منفعی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از اساتید راهنما و مشاوران این تحقیق و دانش آموزانی که در این پژوهش شرکت کردند، تشکر و قدردانی می گردد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

عاطفی خانواده با میانجی گری اخلاق تحصیلی. فصلنامه فرهنگی- تربیتی

زنان و خانواده، ۱۸ (۶۳)، ۲۴۱-۲۶۴.

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.26454955.1402.18.63.9.5>

سبزیان، سعیده؛ گراوند، هوشنگ. (۱۴۰۲). نقش واسطه‌ای اخلاق تحصیلی در رابطه‌ی بین ادراکات محیط کلاسی و عدالت آموزشی با رفتارهای مدنی

تحصیلی. روان شناسی مدرسه و آموزشگاه، ۱۲ (۴)، ۷۸-۹۲.

<https://doi.org/10.22098/jsp.2024.11165.5340>

سبزیان، سعیده؛ گراوند، هوشنگ. (۱۴۰۱). مدل علی عمل کردن به باورهای دینی با رفتارهای مدنی- تحصیلی: نقش میانجیگری اخلاق تحصیلی. علوم

تربیتی از دیدگاه اسلام، ۱۰ (۱۹)، ۷۰-۴۹.

<https://doi.org/10.30497/esi.2023.243478.1573>

شکری، امید؛ عباس زاده، سمانه. (۱۳۹۸). تحلیل روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس فریبکاری تحصیلی در دانشجویان. فصلنامه روان‌سنجی، ۸ (۳۰)، ۶۱-۷۶.

<https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jpsy/Article/1112047>

عبداللهی، عثمان؛ میرزایی، زهرا. (۱۴۰۱). بررسی خودکارآمدی تحصیلی و

درگیری تحصیلی در پیش‌بینی فریب کاری تحصیلی در دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه. پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، ۷ (۵۵)، ۵۲۱-۵۱۰.

<http://ijndibs.com/article-1-757-fa.html>

غفاری، مظفر؛ اسمعیلی، احمد؛ عبدالمنافی، وحید؛ علی قلی پور، مهتاب. (۱۴۰۲).

طراحی مدل ساختاری فریب کاری تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی،

بر اساس فراساخت اخلاقی، هویت اخلاقی و خودکارآمدی اخلاقی.

اخلاق و تاریخ پزشکی ایران، ۱۶ (۱)، ۷۷-۹۳.

<http://dx.doi.org/10.18502/ijme.v16i7.15943>

قدم پور، عزت اله؛ حیدریانی، لیلا؛ کلانتر، جهانگیر؛ نصیری هانیس، غفار.

(۱۳۹۹). تأثیر آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه گویی بر سازگاری

تحصیلی، اجتماعی و هیجانی دانش‌آموزان. تدریس پژوهی، ۱ (۲)، ۵۴-۳۷.

<https://doi.org/https://doi.org/10.34785/J012.2020.803>

گل پرور، محسن. (۱۳۸۹). رابطه اخلاق و عدالت آموزشی با پرهیز از فریبکاری

علمی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ۵ (۲)، ۶۷-۵۷.

مالک پور لپری، کامران. (۱۴۰۰). بررسی عدالت آموزشی اساتید با فریبکاری

علمی و رفتارهای مدنی-تحصیلی دانشجویان. فصلنامه آموزش علوم

دریایی، ۸ (۱)، ۹۶-۱۱۰.

<https://civilica.com/doc/1227064/>

آزادی دهبیدی، فاطمه؛ خرمائی، فرهاد. (۱۴۰۱). تبیین رفتارهای اخلاقی تحصیلی:

نقش صفات منشی و جو اخلاقی مدرسه. پژوهش‌های تربیتی، ۱۱ (۴۵)،

۱۸۳-۲۰۲.

<http://erj.khu.ac.ir/article-1-1047-fa.html>

اصلاحی، محمد؛ اصلاحی، رضا؛ سیدعباس زاده، میرمحمد. (۱۴۰۲). پیش بینی

تغلب تحصیلی آنلاین دانشجویان تحصیلات تکمیلی و نقش و تأثیر

خودشیفتگی بر آن. مجله توسعه آموزش جندی شاپور اهواز، ۱۴ (۳)،

۲۳۶-۲۵۱.

<https://doi.org/10.22118/edc.2022.345478.2099>

افرازنده، سیده سارا؛ بخشی زاده، فاطمه؛ مداح، رقیه؛ خسروی، مهناز؛ یزدان

پرست، الناز. (۱۴۰۱). ارتباط سنجی محیط یادگیری با رفتارهای مدنی-

تحصیلی از دیدگاه دانشجویان. پژوهش در آموزش علوم پزشکی، ۱۴

(۱)، ۱-۱۲.

<http://dx.doi.org/10.52547/rme.14.1.1>

بهلولی چیچکلولی حاجی آقا، فرحناز؛ محمود فخره، هیمین. (۱۴۰۰). اثربخشی

آموزش هوش اخلاقی بر بهزیستی روانشناختی و اخلاق تحصیلی دانش

آموزان دختر در دوره همه گیری کرونا. پژوهش در نظام‌های آموزشی،

۱۵ (۵۵)، ۲۰۳-۲۱۶.

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23831324.1400.15.55.18.6>

تقوی، پگاه؛ محمدپناه اردکان، عذرا؛ چوبفروش زاده، آزاده. (۱۴۰۱). آموزش

هوش اخلاقی و تأثیر آن بر رفتار نوع دوستی و پرخاشگری کودکان زیر

۷ سال. مجله پرستاری کودکان، ۸ (۴)، ۴۰-۴۹.

<http://dx.doi.org/https://doi.org/10.22034/JPEN.8.4.40>

حیات بخش، سحر؛ انتصار فومنی، غلامحسین؛ حجازی، مسعود. (۱۳۹۹).

اثربخشی آموزش هوش اخلاقی بر اخلاق تحصیلی و خودکارآمدی

تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه دهم مدارس دولتی. فصلنامه روان

شناسی تربیتی، ۱۶ (۵۶)، ۱۳۱-۱۵۶.

<https://doi.org/10.22054/jep.2020.44113.2718>

خدایی، علی؛ سید احمدی، سید میثم؛ غریبی، حسن. (۱۴۰۱). مدل روابط علی

بین جهت‌گیری‌های هدفی و فریب کاری تحصیلی در دانشجویان دختر

و پسر. فصلنامه علمی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۹ (۴)،

۴۷-۶۰.

<https://doi.org/10.30473/etl.2022.61330.3645>

سبزیان، سعیده؛ گراوند، هوشنگ؛ سلیمانی خشاب، عباسعلی. (۱۴۰۲). الگوی

معادلات ساختاری رفتارهای مدنی تحصیلی بر اساس انسجام و جو

ماهرویان خشکبجاری، زینب؛ پورآقارودبرده، فاطمه. (۱۴۰۳). اثر آموزش گروهی هوش اخلاقی از طریق قصه خوانی بر مشکلات رفتاری و شایستگی اجتماعی کودکان. *رویش روانشناسی*، ۱۳ (۲)، ۱۹۱-۲۰۰.

<http://frooyesh.ir/article-1-4918-fa.html>

نصیری، فخرالسادات؛ حیدری، نسرین. (۱۳۹۹). نقش رفتار مدنی تحصیلی در خوش بینی تحصیلی دانشجویان: آزمون نقش هوش اخلاقی. *پژوهش در نظام های آموزشی*، ۱۴ (۵۱)، ۲۳-۳۸.

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23831324.1399.14.51.2.5>

ویسکرمی، حسینعلی؛ کلاتر، جهانگیر؛ حیدریانی، لیلا. (۱۴۰۱). تأثیر آموزش هوش اخلاقی بر سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و نوع دوستی دانشجومعلمان پسر دانشگاه فرهنگیان. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۱۱ (۳)، ۵۱۱-۵۳۷.

https://journals.cfu.ac.ir/article_2538.html

References

- Alhadabi, A., Aldhafri, S., Alkharusi, H., Al-Harthy, I., Alrajhi, M., & AlBarashdi, H. (2019). Modelling parenting styles, moral intelligence, academic self-efficacy and learning motivation among adolescents in grades 7-11. *Asia Pacific Journal of Education*, 39(1), 133-153. <https://doi.org/10.1080/02188791.2019.1575795>
- Al-Masri, A. R., Maabreh, S. M., & Hatamleh, H. M. (2020). Moral Intelligence and Its Relationship to Social Responsibility and Achievement Motivation Among Jadara University Students. *Technium Soc. Sci. J.*, 10, 394. <http://dx.doi.org/10.47577/tssj.v10i1.1380>
- Ampuni, S., Kautsari, N., Maharani, M., Kuswardani, S., & Buwono, S. B. S. (2020). Academic dishonesty in Indonesian college students: An investigation from a moral psychology perspective. *Journal of Academic Ethics*, 18(4), 395-417. <https://doi.org/10.1007/s10805-019-09352-2>
- Bureau, J. S., Gareau, A., Guay, F., & Mageau, G. A. (2022). Investigating how autonomy-supportive teaching moderates the relation between student honesty and premeditated cheating. *British Journal of Educational Psychology*, 92(1), 175-193. <https://doi.org/10.1111/bjep.12444>
- Cusack, P., Cusack, F. P., McAndrew, S., McKeown, M., & Duxbury, J. (2018). An integrative review exploring the physical and psychological harm inherent in using restraint in mental health inpatient settings. *International journal of mental health*

- nursing*, 27(3), 1162-1176. <https://doi.org/10.1111/inm.12432>
- Farnese, M., Tramontano, C., Fida, R., Paciello, M. (2011). Cheating behaviors in academic context: Does academic moral disengagement matter? *Social and Behavioral Sciences*, 29, 356-365. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.11.250>
- Fendler, R. J., & Godbey, J. M. (2016). Cheaters should never win: Eliminating the benefits of cheating. *Journal of Academic Ethics*, 14, 71-85. <https://doi.org/10.1007/s10805-015-9240-8>
- Feyzi, F., & Zeynali, A. (2019). Model of academic civic behavior of high school students; Role Love of learning and academic passion mediated by blossomingeducational. *Scientific Journal of Training & Learning Researches*, 16(2), 103- 13.
- Flores, M. A., Brown, G., Pereira, D., Coutinho, C., Santos, P., & Pinheiro, C. (2020). Portuguese university students' conceptions of assessment: taking responsibility for achievement. *Higher Education*, 79, 377-394. <https://doi.org/10.1007/s10734-019-00415-2>
- Guilmette, M., Mulvihill, K., Villemare-Krajden, R., & Barker, E. T. (2019). Past and present participation in extracurricular activities is associated with adaptive self-regulation of goals, academic success, and emotional wellbeing among university students. *Learning and Individual Differences*, 73, 8-15. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2019.04.006>
- Krou, M. R., Fong, C. J., & Hoff, M. A. (2021). Achievement motivation and academic dishonesty: A meta-analytic investigation. *Educational Psychology Review*, 33, 427-458. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s10648-020-09557-7>
- Lee, S. D., Kuncel, N. R., & Gau, J. (2020). Personality, attitude, and demographic correlates of academic dishonesty: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 146(11), 1042-1050. <https://psycnet.apa.org/buy/2020-66603-001>
- Mahmud, S., & Ali, I. (2023). Evolution of research on honesty and dishonesty in academic work: A bibliometric analysis of two decades. *Ethics & Behavior*, 33(1), 55-69. <https://doi.org/10.1080/10508422.2021.2015598>
- Rasooli, A., Zandi, H., & DeLuca, C. (2023). Measuring fairness and justice in the classroom: A systematic review of instruments' validity evidence. *School Psychology Review*, 52(5), 639-664. <https://doi.org/10.1080/2372966X.2021.2000843>

- Reinhardt, N., Trnka, L. M., & Reinhard, M. A. (2023). The correlation of honesty-humility and learning goals with academic cheating. *Social Psychology of Education*, 26(1), 211-226. <https://doi.org/10.1007/s11218-022-09742-2>
- Sabbagh, C. (2021). Self-reported academic performance and academic cheating: Exploring the role of the perceived classroom (in) justice mediators. *British Journal of Educational Psychology*, 91(4), 1517-1536. <https://doi.org/10.1111/bjep.12433>
- Shahbaziyanikhonig, A., Alipour, M., & Habibi Kaleybar, R. (2018). Explaining academic procrastination student-teacher based on moral intelligence and study habits. *Educational researches*, 13(54), 41-60. <https://sanad.iau.ir/journal/educ/Article/540914?jid=540914&lang=en>
- Smith, T. R., Kudlac, C. & Fera, A. G. (2013). Deviant reactions to the college pressure cooker: A test of general strain theory on undergraduate students in the United States. *International Journal of Criminal Justice Sciences*, 8(2), 88-104.
- Stupu, A. G., & Rusu, A. S. (2022). Integrative Analysis of Ethical Intelligence and Moral Intelligence: New Conceptual Models and Developments in Education. *Educatia* 21, (23), 55-68. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1193748>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی